

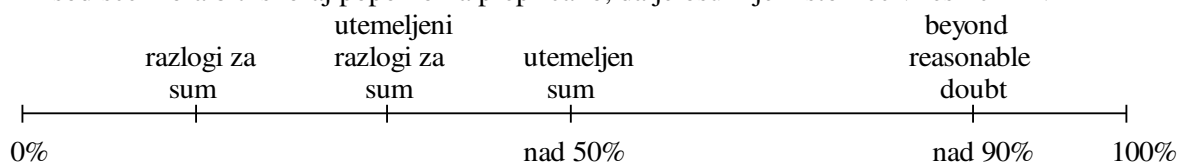
DOKAZNI STANDARDI

I. DOKAZNI STANDARDI V KAZENSKEM PROCESNEM PRAVU

- dokazni standard je pojem iz akuzatornega postopka
- pomenijo **stopnjo verjetnosti, da se je zgodilo kaznivo dejanje in da ga je storila določena oseba, doseže določeno stopnjo se lahko začne predkazenski in kazenski postopek**
- šele **ko verjetnost**, da se je zgodilo določeno kaznivo dejanje in da ga je storila določena oseba, **doseže določeno stopnjo se lahko začne predkazenski in kazenski postopek**
- na kateri stopnji je potem treba državi dopustiti, da začne posegati v naše življenje in pravice?
- če bi se kazenski postopek začel pri nizki stopnji verjetnosti, bi imela država popoln nadzor nad državljani, vsak bi bil sumljiv in vsakega bi lahko nadzorovali – posledica prenizkega dokaznega standarda bi bila, da bi bilo veliko nedolžnih v postopku
- če bi bila za začetek kazenskega postopka potrebna visoka stopnja verjetnosti, bi lahko prijeli storilca samo, če bi zagotovo vedeli, da je storil kaznivo dejanje – posledica previsokega dokaznega standarda bi bila, da bi bilo veliko krivih storilcev na prostost
- tu gre za **kolizijo dveh interesov**: interes da se prime storilec kaznivega dejanja proti interesu, da država ne posega v naše pravice
- zato postavimo nek dokazni standard, ki mora biti izpolnjen, da dovolimo državi posegati v naše pravice, da bi lahko prijela storilca kaznivega dejanja
- **dokazni standard omejuje državo pri poseganju v človekove pravice**, imajo torej tipično garantno, zaščitno funkcijo, preprečujejo arbitrarnost in samovoljo države ter izenačujejo moč posameznika v primerjavi z državo
- šele ko državni organi dosežejo določeno stopnjo verjetnosti, da je bilo storjeno kaznivo dejanje, so legitimirani, da opravijo določena opravila

II. VRSTE DOKAZNIH STANDARDOV

- **razlogi za sum**:
 - najnižji dokazni standard, ki se zahteva za večino dejanj in ukrepov policije v predkazenskem postopku
 - razloge za sum ima policist lahko skoraj vedno, na podlagi izkušenj, saj je njegova naloga da sumi
 - pri razlogih za sum kaznivo dejanje še ni povsem določeno, storilec je lahko še neznan
 - kljub temu pa razlogi za sum, da je bilo storjeno kaznivo dejanje, legitimirajo začetek delovanja policije
- **utemeljeni razlogi za sum**:
 - nov dokazni standard, ki ga zakon uvaja za prikrita preiskovalne ukrepe
 - ta dokazni standard je nekoliko višji, predvsem zato, ker pomenijo prikriti preiskovalni ukrepi precej invaziven poseg v človekove pravice in svoboščine ter v njegovo zasebnosti
- **utemeljen sum**:
 - utemeljeni sum pomeni že kar visoko stopnjo verjetnosti o tem, da je bilo storjeno kaznivo dejanje (*nad 50%*)
 - pri utemeljenem sumu mora biti že jasno, za katero kaznivo dejanje gre in kdo je storilec
 - dokazni standard utemeljenega suma se zahteva za uvedbo preiskave in za uvedbo pripora
- **beyond reasonable doubt**:
 - ta dokazni standard poznajo predvsem v anglosaškem pravnem sistemu
 - pomeni precej visoko stopnjo prepričanosti v krivdo storilca
 - ta dokazni standard mora biti dosežen, če želi sodnik izreči obsodilno sodbo
 - naš zakon izrecno ne omenja tega dokaznega standarda, mogoče pa ga je zaslediti v nekaterih členih, ki govorijo o stopnji prepričanosti sodnika, če želi izreči obsodilno sodbo
 - sodišče mora biti skoraj popolnoma prepričano, da je osumljeni storilec v resnici kriv

III. PROBLEM DOKAZNIH STANDARDOV

- največji problem pri nas je, da **dokazni standardi** nikjer v zakonu **niso konkretno opredeljeni**
- zakon nam vsebinsko ne pove, kaj je to utemeljen sum in kaj so razlogi za sum
- še huje pa je, da za nekatera dejanja, ki močno posegajo v človekove temeljne pravice in svoboščine sploh ni predpisan dokazni standard, ali pa odločno prenizek
- zato se postavlja vprašanje, ali dokazni standardi sploh opravljajo kakšno garantno funkcijo

IV. PRIMERI, KI SE NAVEZUJEJO NA DOKAZNE STANDARDE

PREDHODNOST UTEMELJENEGA SUMA

- **utemeljen sum mora obstajati še preden se poseže v pravice posameznika**, kajti poseg države v človekove pravice je upravičen samo, če je odgovor na poseg državljana v interese države
- poseg v človekove pravice ni dopusten, če se ob ali po posegu razkrijejo dokazi, ki bi opravičili utemeljen sum

HENRY v. UNITED STATES

- **problem:** policija je pregledovala sosesko, ker je izvedela, da je nekdo ukradel pošiljko whiskeyja; pri tem je opazila dva moška pri prelaganju kartonastih; slišali so govorice, da bi lahko bila vpletena v krajo whiskeyja, zato so zasledovali njun avto; nato so ustavili avto, ga preiskali, pregledali kartonaste zaboje in v njih našli radioaparate; moška so odpeljali na postajo in ju tam tudi formalno aretirali
- problem tega primera je utemeljenost suma za aretacijo brez odredbe in njej sledečo preiskavo, ki je razkrila dokazni material na katerem temelji obsodba
- aretacija brez odredbe je dovoljena:
 - če gre za delikte, storjene v navzočnosti policije
 - če je na podlagi utemeljenega suma verjetno, da je oseba že ali bo storila kaznivo dejanje
- v tem primeru je bila aretacija izvršena z ustavitvijo avtomobila, ko je bila moškima omejena svoboda gibanja
- vprašanje je, ali so v trenutku aretacije policisti že verjeli, da se je zgodil zločin
- policisti so imeli v trenutku aretacije premalo dokazov, da bi prepričali sodnika, naj izda odredbo za aretacijo
- samo sumili so, da sta moška vpletena v zadevo, ampak način njune vpletenosti je bil nepojasnen in nedefiniran
- vožnja avtomobila in prenašanje zabojev niso kazniva dejanja, moška se nista obnašala kot bežeča tatova
- dejstvo, da so bili v soseski ukradeni neki zaboji, ne opraviči aretacije vsakogar, ki prenaša zaboje niti preiskave vsakega zaboja – potreben je predhodni utemeljen sum, da je določen zaboj, ki ga nekdo prenaša ukraden
- v tem primeru pa ni obstajal utemeljen sum, da kartonasti zaboji vsebujejo whiskey
- dejstvo, da so zaboji vsebovali ukradene radioaparate so izvedeli šele po aretaciji – taka naknadna utemeljitev suma kraje radioaparatorov ne more nadomestiti neutemeljenosti suma za krajo whiskeyja
- poseg je bil protipraven, zato so vsi iz njega izhajajoči dokazi nedopustni

KONKRETNOST UTEMELJENEGA SUMA

- policija mora za sodno odobritev posega **utemeljeno sumiti, da je določeni posameznik posegel v interese družbe na določen način** (*konkretnost*)
- kriterij konkretnosti utemeljenega suma ima dvojen pomen:
 - onemogoča bianko aretacije in preiskave
 - če je sum abstrakten pomeni, da policija posameznika nima sumiti ničesar konkretnega
- sum za nedoločeno dejanje ne more opravičiti določenega posega in nikakor ni utemeljen
- majhni odmiki od konkretnosti so dovoljeni, ker v predkazenskem postopku, ko je večina dejstev še neznanih, od policistov ni možno pričakovati točne pravne kvalifikacije

DRAPER v. UNITED STATES

- **problem:** agent je od zanesljivega informatorja izvedel, da namerava obdolženec z vlakom prinesiti v državo mamila; informator je podal natančen opis obdolženca; ko je agent zagledal na železniški postaji človeka, ki je ustrezal opisu, je pristopil je k njemu in ga aretiral; preiskal ga je in pri njemu našel heroin
- obdolženec se je pritožil, da je bila informatorjeva izjava posredna in da ni zadoščala za vzpostavitev utemeljenega suma, ki bi opravičeval aretacijo brez sodne odločbe
- informatorjeva izjava je sicer res posredna izjava, ampak prišla je od nekoga, ki je bil v ta namen zaposlen in njegove informacije so se vedno izkazale za točne in zanesljive
- policist bi kršil svoje dolžnosti, če informacije ne bi osebno preveril

- ko je policist osebno preveril da opis, ki ga je podal informator natančno ustreza opisu obdolženca, je imel utemeljen sum da ima osumljenec resnično pri sebi heroin
- pri utemeljenem sumu imamo opraviti z verjetnostjo – utemeljen sum obstaja, ko dejstva in okoliščine, ki so znane policistom, zadoščajo da prepričajo zmerno previdnega človeka, da se je zgodilo ali se godi kaznivo dejanje
- policist je torej imel v času aretacije utemeljen sum in je upravičeno verjel, da je obdolženec kršil zakone, ki prepovedujejo trgovanje z mamili
- aretacija brez odredbe je bila zato zakonita, prav tako pa tudi preiskava in zaseg

IZRAZLJIVOST UTEMELJENEGA SUMA

- sodni proces je racionalno logičen proces, zato se v njem lahko obravnavajo **samo argumenti, ki so jih stranke zmožne določno izraziti**, upošteva se samo racionalna argumentacija
- **argumenti** morajo biti taki, da jih ostali udeleženci lahko **razumsko dojamejo**, da lahko nasprotna stranka nanje **odgovori** in da so takšni argumenti lahko **pravno sprejemljiva utemeljitev sodne odločbe**
- argumentov, ki niso racionalno izrazljivi, sodišče ne more upoštevati
- utemeljenega suma ni mogoče dokazovati z intuicijo ali izkušnjami (*to zadostuje samo za razloge za sum*)

TERRY v. OHIO

- **problem:** izkušen policist, ki je imel razvit čut za opazovanje je patroljiral po tej ulici; opazil je dva moška, ki sta si sumljivo ogledovala izložbo; sumil je, da pripravljata vlom, zato jima je sledil; pristopil je do njiju, se predstavil kot policist in ju vprašal po imenih, a so samo nekaj zamomljali; policist se je zbal napada, zato je pretipal moška, pri enem je našel revolver, pri drugem pa pištolo in oboje odvezel; poklical je policijo, da so jih odpeljali
- **policist za pregled ni imel utemeljenega suma** – ali je bil poseg v osebno sfero kljub temu upravičen?
- za **osebno preiskavo** policist potrebuje utemeljen sum, ki mora biti navzven izrazljiv, dejstva in okoliščine morajo biti takšne, da je mogoče iz njih izvesti racionalne sklepe, ki tak poseg upravičujejo
- v tem primeru pa je **policist sklepal samo na temelju svojih izkušenj** – ali je bila potemtakem policistova preiskava vrhnjih oblačil zakonita?
- policist ima pravico, da **ugotovi, ali oseba, s katero je v stiku, morda nosi orožja**, ki bi ga lahko nepričakovano uporabila proti njemu, tudi če za to nima utemeljenega suma
- policist ima pravico **za lastno zaščito pretipa zunanja oblačila in preveri ali ima oseba orožje** – gre za preventivno, površno preiskavo oz. stop and frisk, pri nas se to imenuje varnostni pregled
- vendar tudi površna preiskava zunanjih oblačil pomeni resen **poseg v posameznikovo osebno sfero**, zato mora biti omejena samo na tisto, kar je potrebno, da se odkrije in odstrani orožje (*ne pa da policist tipa za orožjem, in ker ga ne najde, tipa še naprej, dokler ne odkrije nekega inkriminatornega predmeta*)
- za **površno preiskavo oz. stop and frisk** pa zadostujejo **razlogi za sum**, ki pa so lahko čisto iracionalni argumenti, subjektivne narave, dovolj je, da policist na podlagi svojih izkušenj in intuicije verjame, da je ogrožena njegova varnost ali varnost drugih
- v tem primeru je šlo za površno preiskavo, ki je bila omejena na tisto, kar je bilo potrebno za ugotovitev ali so moški oboroženi ali ne – policist je samo pretipal žepe, ko je začutil orožje ga je odvezel in to je bilo vse, ni izvrševal podrobne osebne preiskave, da bi našel inkriminatorne dokaze, zato je bila preiskava upravičena

SPECIFIČNOST UTEMELJENEGA SUMA

- prepovedano je, da bi se utemeljeni sum vzpostavil samo iz splošnih, verjetnostnih okoliščin
- če se določena oseba zadržuje na kraju z visoko stopnjo kriminala pozno ponoči, gre za splošne okoliščine, ki same po sebi ne nakazujejo na obstoj hudodelstva ali kaznivega dejanja
- človek, ki zadosti nekemu verjetnostnemu vzorcu ni utemeljeno sumljiv
- na temelju takih okoliščin se ne more vzpostaviti utemeljenega suma niti izdati sodbe

ADAMS v. WILLIAMS

- **problem:** policist je ponoči patroljiral po zelo kriminalnem področju, k njemu je pristopil informator in mu namignil, da človek v sosednjem avtu poseduje mamila in ima za pasom orožje; policist se je približal avtu

in obdolženca pozval naj izstopi, ker je ta samo odprl okno, mu je postal sumljiv; policist mu je zato segel za pas, izvlekel orožje in ga aretiral; nato je poklical policijo, ki je opravila temeljitejšo preiskavo

- če ima policist razloge za sum, da je posameznik oborožen in nevaren, lahko izvede površno preiskavo
- policist dobil namig informatorja, ki je bil preverljiv na licu mesta
- policist je na podlagi namiga sumi, da oseba poseduje mamila in skritega orožja, vse se je dogajalo ponoči v kriminalnem področju, zato je imel policist močan razlog, da se je bal za svoje življenje
- ko je obdolženec samo spustil šipo v avtu, je postal revolver za njegovim pasom za policista še večja nevarnost
- policistov poseg v avto in odvzem pištole izza pasu obdolženca sta v teh okoliščinah pomenila upravičen omejen vdor, namenjen zagotovitvi njegove varnosti
- nadaljnja aretacija zaradi posesti orožja je temeljila na utemeljenem sumu, preiskava avtomobila in preiskava ob aretaciji obdolženca pa je bila zakonita – dokazi iz preiskave so dopustni
- **kritika:** varnostni pregled lahko policist opravi kadarkoli ima razloge za sum (*to je skoraj vedno*), osebne preiskave pa ne, ker zanjo potrebuje utemeljen sum – problem je, policist v tem primeru verjetno ne bi dobil odredbe za osebno preiskavo, če bi prišel na sodišče danimi okoliščinami in razlogi, zato je ubral drugo pot: informacija je dala razloge za sum za površno preiskavo, pištola, ki jo je policist našel pri površni preiskavi pa je dala utemeljen sum za aretacijo in osebno preiskavo, pri kateri so našli še mamila in orožje, kar je razlog za formalno obtožbo
- dejansko se je zalomilo že na prvi stopnji, ker ni šlo varnostni pregled ampak za osebno preiskavo za katero je potreben utemeljen sum – utemeljenega suma pa se ne da vzpostaviti na podlagi okoliščin, ker element specifičnosti prepoveduje verjetnostno dokazovanje